

Stembrowicz, Kazimierz

"Bizantyjsko-ruskie malowidła w kaplicy zamku lubelskiego", Anna Różycka-Bryzek, Warszawa 1983 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 75/2, 360

1984

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Tę masę uzupełniają bulle papieskie i soborowe, zachowane w archiwach odbiorców. Obok nielicznych z konieczności akt o znaczeniu zasadniczym dla Kościoła w Czechach, przeważają prowizje na beneficja duchowne, dyspensy itp.; spotykamy też różnego rodzaju gracje dla osób świeckich. W sumie są to cenne źródła do dziejów Kościoła i dla badań nad społeczeństwem średniowiecznym.

Wydawca przyjął zasadę rejestrowania akt o charakterze masowym, spisowanych według niezmiennego formularza oraz publikowania częściowego lub w całości źródeł większej wagi, zwłaszcza bull papieskich. Aparat krytyczny, wzorem innych wydawnictw tego typu, ograniczony został do minimum, jeżeli chodzi o identyfikacje osób — chyba poniżej niego. Ograniczenia te są ceną zapłaconą za tempo prac edytorskich i liczbę 1300 akt opublikowanych w całości lub regeście w obu tomach. Niedosyt, spowodowany brakiem przypisów rzeczowych, rekompensuje w znacznej mierze obszerny indeks, oparty na jednolitym kryterium pochodzenia terytorialnego, obejmujący osoby i miejscowości, te ostatnie starannie zidentyfikowane oraz przedstawione na dołączonej mapce.

M. Ka.

Anna Różycka-Bryzek, *Bizantyjsko-ruskie malowidła w kaplicy Zamku Lubelskiego*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1983, s. 176, ilustr.

Książka-album (około 200 ilustracji czarno-białych i barwnych) stanowi podsumowanie wieloletnich studiów autorki nad malowidłami w kaplicy Św. Trójcy na zamku w Lublinie i jest równocześnie ważnym wkładem do badań nad „wschodnim epizodem” w dziejach polskiej sztuki średniowiecznej z czasów pierwszych Jagiellonów. Szerokie horyzonty badawcze autorki, wnikliwość analityczna, precyzja i elegancja stylu oraz nienaganna konstrukcja sprawiają, że lektura wraz ze śledzeniem rozbudowanego aparatu naukowego i ilustrujących wykład udanych fotografii dostarcza nie tylko satysfakcji intelektualnej ale i estetycznej. Autorka przekonywająco broni stawianej we „Wstępie” tezy, że zależne od osobistego patronatu Jagiełły (wynikłego z upodobań króla i wyniesionego przezeń z domu rodzinnego przywiązania do tradycji ruskiej) malowidła bizantyjsko-ruskie stanowią odosobniony przetrzut sztuki cerkiewnej na obszar objęty oddziaływaniem sztuki gotyckiej. Są więc importem artystycznym i świadczą tylko o współżyciu obu kultur a nie o ich wzajemnej asymilacji. Analiza ikonograficzna dowodzi zasadniczej zgodności ikonografii i programu malowideł lubelskich z ortodoksyjną tradycją przedstawieniową (częściowo w redakcji rozwiniętej w kręgu serbsko-atoskim późnego średniowiecza) i drugorzędnego znaczenia motywów proveniencji zachodniej. Pomimo odmiennych warunków przestrzennych budowli gotyckiej (brak kopuły, wielodzielne sklepienie) oraz wymogów liturgii w programie ikonograficznym nie naruszono aktualnych w okresie Paleologów wymogów estetycznych. Zmiany polegają wyłącznie na przemieszczeniu tematów. Zanikowi uległ wyraz monumentalności ikonografii kościołów bizantyjskich. Analiza stylu malarskiego skłania autorkę do wyróżnienia pędzli trzech malarzy (imiona dwóch ustalono — Andrej i Cyryl) z pomocnikami. Wywodzili się oni najprawdopodobniej z Nowogrodu i Tweru (lub z bliższych okolic białoruskich) oraz z obszaru halicko-wołyńskiego.

Książka zaopatrzona jest w obszerny wykaz literatury i streszczenia w języku angielskim i rosyjskim.